

Innspill til dyrevelferdsmeldingen

1. Innledning
2. Definisjon – dyrevelferd
3. Sosial kontakt
4. Luftegårder og oppstalling
5. Fôr
6. Dyrevelferdsindikatorer
7. Avlsperspektiv
8. Kompetansekrav
9. Identifikasjon
10. Trening av hest
11. Hest i konkurranse
12. Transport av hest
13. Folkehelse
14. Hovslagere
15. Veterinærdekning – likeverdig helsetilbud

1. Innledning

Hestehold er regulert i forskrift om velferd for hest fra 2005, som kom etter Stortingets behandling av forrige stortingsmelding i 2003. Norsk Hestesenter mener det er behov for en oppdatering av forskriften, da hester har viktige atferdsbehov som ikke ivaretas i tilstrekkelig grad. Gjeldende forskrift har som formål å «legge forholdene til rette for god helse og trivsel hos hest og sikre at det tas hensyn til hestens naturlige behov» og i de generelle bestemmelsene står det «Ved alt hold og bruk av hest skal det tas hensyn til hestens adferdsmessige, sosiale og fysiologiske behov, og hesten skal beskyttes mot fare for unødig stress, smerte og lidelse. Det skal legges til rette for at hest kan holdes i grupper der beite inngår». Formuleringene er vage og åpner for tolkning.

Lovgivningen bør ikke bare unngå dårlig dyrevelferd, men også fremme god dyrevelferd.

Norsk Hestesenter mener at regelverket og håndhevingen av det bør skjerpes, spesielt når det gjelder hesters sosiale behov og behov for bevegelse. Det er ikke noe forbud mot å holde kun én enkelt hest, og det er tillatt å holde en hest inne på boks i 22 timer i døgnet, året rundt, selv om det oppfordres til gruppehold.

Vi er også opptatt av å formidle at hesten ikke er et produksjonsdyr. En hest kan være alt fra idrettsutøvere/prestasjonsdyr til avlsdyr eller familiedyr. Hesten representerer ulike bruksområder og næringer. God hestevelferd innebærer individuell tilpasning avhengig av om det er en sportshest, avlsdyr, alder på hesten, etc. og dette må gjenspeiles i lovverk som omhandler dyrevelferd, samtidig som menneskelige interesser ikke kan gå foran hensynet til hestens beste.

2. Definisjon – dyrevelferd

Utover en generell innledning og bakgrunn, der nåsituasjonen beskrives, herunder samfunnets interesse for dyr og dyrevelferd, er det behov for en definisjonsavklaring. Begrepene dyrever, dyreomsorg og dyrevelferd benyttes litt om hverandre, og det er derfor behov for å definere disse begrepene også i en ny stortingsmelding for dyrevelferd.

3. Sosial kontakt

Hester er flokkdyr med stort behov for sosial og fysisk kontakt med andre hester. Det bør lovfestes at en hest ikke kan holdes uten selskap av en artsfelle. Under oppstalling med flere hester, gis det sjelden mulighet for annet enn synskontakt. Den vanlige oppstallingsformen i dag er individuelle bokser og små, individuelle luftegårder. Dette tilfredsstiller ikke det sterke behovet for flokktilhørighet. Alle hester, uavhengig av type bruk og alder har det samme behovet for sosial kontakt med andre hester. Forskning (Søndergaard et al 2011) viser at hester er villige til å jobbe hardt for å få tilgang til en annen hest selv om prisen er høy. Synskontakt dekker ikke hestens sosiale behov. Hester har behov for lek og fysisk kontakt med andre hester.

Det er viktig at hester får utløp for sitt sosiale behov helt fra de er små føll, både for lek, fysisk utvikling, og for å lære seg språk i flokk og hvordan de skal innrette seg i hierarkiet. Føll og unghester bør gå sammen med andre hester på samme alder.

Hester som får oppfylt sitt sosiale behov opplever mindre stress og det øker deres trivsel (Krueger, K.; Esch, L.; Farmer, K.; Marr, I. Basic Needs in Horses? —A Literature Review. *Animals* 2021, 11, 1798.). Det gir også positiv effekt for menneskers sikkerhet og samhandling med hestene. Når hestene får mulighet til å uttrykke sine naturlige atferdsmønstre i en sosial sammenheng, blir de mer harmoniske og rolige. Dette reduserer uønsket atferd og risikoen for skader på andre hester og mennesker. Det må imidlertid presiseres at det er viktig med individuelle tilpasninger. Hestens

individuelle behov, erfaringer i flokk, alder og personlighet må vurderes før sosiale interaksjoner organiseres. Noen hester trives i mindre grupper, andre i større.

Hester er flukt- og flokkdyr, og sjeldent aggressive. De vil søke å komme seg unna i konflikter, derfor er store nok utendørsareal en nødvendighet og vil minimere risikoen for skader. Det vil også gi plass for naturlig sosial atferd og bedrer fysisk og mentalt velvære.

4. Luftegårder og oppstalling

Hester som er oppstallet i bokser har begrenset mulighet for å uttrykke sine naturlige atferdsmønstre og oppfylle sine sosiale behov. Overgang til løsdriftsordninger kan være en positiv utvikling for hestevelferd. Det er kanskje på tide at oppstillingsformen som er normen i dag fases ut, og løsdriftsordninger innføres som et krav. Løsdrift tilfredstiller hestens behov for bevegelse og sosiale kontakt med andre hester, i tillegg til at det gir flere helsemessige gevinster for hestene. Det er relevant å trekke paralleller til løsdriftskravet for storfe.

I løsdriftsordninger må det defineres krav til blant annet størrelse på gruppen av hester. Gruppestørrelsen bør være tilstrekkelig stor for å tillate naturlig sosial interaksjon, men samtidig ikke for stor slik at hestene ikke kan etablere stabile hierarkier og utvikle positive relasjoner. Hestens personligheter og kompatibilitet må vurderes ved sammensetningen av grupper. For å gjøre slike vurderinger er det viktig at hesteeiere og hestepersonell har nødvendig kompetanse. Harmoniske grupper reduserer konflikter og skader. Fôringssystem må utformes for å minimere konkurranse og stress. Underlaget må være godt drenert og være egnet for hestens bevegelse og trivsel.

Spiltau gir ingen bevegelsesfrihet, og hesten står bundet mot en vegg, med begrenset oversikt over omgivelsene. Ved oppføring av nye staller og renovering av eksisterende bygninger bør de bygges bokser eller løsdrift. Spiltau bør kun benyttes som midlertidig løsning i korte tidsrom, og ikke som fast oppstillingsform.

Det må stilles strengere krav til utetid, størrelse på arealet av luftegårdene og krav om at hester skal få utløp for sitt sosiale behov både på stall og ute. Uavhengig av oppstillingsform bør hester ha mulighet for sosial kontakt med andre hester i stallen.

Størrelse på boksene bør reguleres i forhold til størrelse på hesten som skal bo i boksen. I Danmark er kravet til størrelse på boksene at gulvarealet skal være minimum 1,7 x hestens stangmål, og den korteste siden av boksen skal være minst 1,7 x hestens stangmål. Høyden skal være minst hestens stangmål pluss 75 cm fri høyde over strøelse.

Noen hester har behov for mer utetid enn andre, avhengig av alder, helse og bruksområde. Utetiden bør derfor tilpasses individuelle behov, og vær og føreforhold.

Siden mange ridesentre og staller i dag har svært små paddocker, er det behov for å konkretisere minimumskrav til størrelse på disse. I den danske hesteloven fra 2008 er minimumskravet for størrelse på paddock 800 m², der den korteste siden skal være minimum 20 meter. På dette arealet kan det gå max 4 harmoniske hester. Disse målene bør være absolutt minimum, ideelt sett bør hestene ha større paddocker for å kunne galoppere og utfolde seg.

Strengere krav til større uteområder vil få konsekvenser for mange hestehold og ridesentre i dag. Det er nødvendig å balansere hensynet til hestens velferd med realiteten for eksisterende hestehold og ridesentre.

Det blir viktig med et helhetlig samarbeid med kommuner og byplanlegging for å utvikle bærekraftige løsninger, slik at ikke tilgangen til hest begrenses ytterligere. Hester i grupper kan utnytte plassen mer effektivt enn hester som står alene. Opplysning og utdanning om hestehold og -velferd kan hjelpe med å skape forståelse for hvorfor større uteområder er viktig for hester. Dette kan bidra til å få støtte fra lokalsamfunnet og politiske beslutningstakere. Det kan være nødvendig med overgangsperioder for å gi eksisterende hestehold tid til å tilpasse seg nye krav, noe som kan minimere de økonomiske og logistiske utfordringer ved å oppgradere anlegg. Mer forskning innen hestevelferd kan bidra til å utvikle gode retningslinjer og standarder som tar hensyn til hestenes behov samtidig som de er realistiske for hesteeiere og ridesentre.

5. Fôr

For god hestevelferd er det viktig å sørge for at hestene har tilstrekkelig tilgang til grovfôr av god hygienisk kvalitet, et næringsinnhold tilpasset den enkelte hests behov og lang tyggetid. Grovfôr er den viktigste delen av hestens kosthold, og det gir dem nødvendig fiber og tyggetid som er viktig for fordøyelsen. Tygging produserer spytt som er rikt på bikarbonat. Bikarbonat er viktig for å nøytralisere den konstante produksjonen av magesyre i magesekken. Hestens naturlige tyggetid er opp til 16 timer i døgnet. Det er mulig å tilnærme seg dette ved å gi flere mindre måltider eller fri tilgang til grovfôr. I Norge er det imidlertid et helseproblem at mange hester er overvektige, blant annet derfor er det viktig at næringsinnholdet i grovfôret tilpasses hestens behov.

Fri tilgang til drikkevann er også avgjørende for hestenes helse og velferd.

6. Dyrevelferdsindikatorer

God dyrevelferd handler ikke bare om fravær av sykdom og unormal atferd, men om å gi hestene god livskvalitet. For å ta gode beslutninger om dyrevelferd, er vitenskapelig dokumentasjon avgjørende. Vi trenger solide data som gir god vitenskapelig dokumentasjon for de vedtak og prioriteringer som skal gjøres om bedret dyrevelferd.

Dyrevelferdsindikatorer er avgjørende for å overvåke og vurdere dyrevelferd. Det gir målbare kriterier og observasjoner som kan benyttes til å vurdere hestens atferd og helse. Data fra dyrevelferdsindikatorer kan brukes til å utvikle retningslinjer og tiltak for å forbedre dyrevelferden.

God dyrevelferd bør tilpasses individuelle behov, da ulike dyr kan reagere forskjellig på de samme forholdene.

7. Avlsperspektiv

Dagens dyrevelferdslov konstaterer at avlen skal fremme egenskaper som gir robuste dyr med god funksjon og helse. Men det reiser spørsmålet om hva er god funksjon og helse. Vi mener at lovgivningen bør sikre at dette ikke er opp til den enkelte hesteeier å vurdere/definere. Avlsplanene bør inneholde retningslinjer for hvordan dette skal oppnås/imøtekommes. Videre mener vi at det bør sikres at avlsfaglig kompetanse er involvert i utformingen av avlsplanene. Ansvaret ligger i dag hos raseorganisasjonene, men vi mener at et samarbeid mellom raseorganisasjonene og Norsk Hestesenter bør sikres også for fremtiden. Avlsarbeidet bør være tuftet på vitenskapelig kunnskap om nedarving av egenskaper og det må sikres at raseorganisasjonene benytter seg av denne kunnskapen i sitt avlsarbeid.

Det er viktig for dyrevelferden at det kreves at avlsarbeidet er bærekraftig og etisk forsvarlig. Dette oppnås blant annet ved at avlsarbeidet opprettholder en stor nok effektiv populasjonsstørrelse, har

brede avlsmål og dermed unngår for stort fokus på enkeltegenskaper. Et ensidig fokus i avlsarbeidet kan føre til en reduksjon i levedyktigheten til dyr som følge av at f.eks fruktbarhet og holdbarhet går ned, slik vi ser ved f.eks innavlsdepresjon.

Vi mener videre at det ikke bør avles på hest som kan videreføre lidelser som gir nedsatt livskvalitet. Vi mener at hester som skal avles på skal være funksjonsfriske. Det å gå drettig er også en påkjenning og hester som skal avles på må ha en fysikk som tåler den påkjenningen og samtidig utøve normal atferd.

I dyrevelferdsloven står det også at det skal ikke drives avl som «vekker allmenne etiske reaksjoner». Vi mener at dette er litt mangelfullt og vagt. Dette åpner for subjektive vurderinger som ikke nødvendigvis bunner i vitenskapelig kunnskap om avl og dyrets behov. Kan det her f.eks tilføyes at avl ikke skal utføres i strid med vitenskapelig kunnskap.

8. Kompetansekrav

Det er et problem at kunnskapsnivået hos hesteeiere er variabelt når det gjelder hesters biologiske behov, fysisk som mentalt. For å bidra til at alle som har ansvar for hest har et minimum av kunnskap om hest og hestevelferd, foreslår vi at det utvikles digitale kurs med fokus på hesteeiers ansvar og hestevelferd, der velferdsindikatorer inngår. Hvilke indikatorer som skal legges til grunn bør baseres på forskning på området. I slike kurs bør hesteeiers ansvar, registrering av hester i nasjonalt hesteregister, hestens ernæring, viktigheten av bruk av fagfolk til ulike tjenester, treningsprinsipper, etc. inngå. Det bør være egne, lovpålagte kompetansekrav til næringsvirksomhet med hest, med en eventuell ordning med resertifisering. Det er godt mulig at slike kurs kan inngå i Norsk Hestesenter sitt kurs- og utdanningstilbud.

Vi mener det er et stort behov for gode felles digitale løsninger for hestenæringen for å imøtekomme hestenes behov, og for å gjøre det enklere for hesteeiere å forholde seg til ulike regelverk.

9. Identifikasjon

De aller fleste hester er chipmerket, har hestepass og registreringsnummer. Dette er viktig for å spore og identifisere hester og smitte.

Dersom hestene hadde en unik ID, også når det gjelder registrering/innrapportering av medisinbruk, ville hestebransjen bli mer transparent. Slik det er i dag registreres ikke medisinbruk av hest på individnivå i dyrehelseportalen. Dersom hestens ID fra nasjonalt hesteregister ble knyttet sammen med hestens ID i dyrehelseportalen, ville medisinbruk følge hesten uavhengig av eier. Det vil gjøre hestebransjen mer transparent ved kjøp og salg, og kunne beskytte hestene mot over- eller feilbehandling og unngå konkurranser med hester som kanskje har en kronisk skade. Eier, trenere og veterinærer vil slik kunne holde oversikt over medisinske behandlinger, noe som også vil redusere misbruk av medisiner og prestasjonsfremmende stoffer i konkurranser.

10. Trening av hest

Som med mennesker, er det viktig med gode treningsprinsipper for hester for å sikre hestens trivsel og prestasjon. Treningsprinsippene inkluderer oppvarming og nedkjølingsperiode for å forhindre skader og muskelspenninger. Treningsfrekvens og -intensitet må tilpasses hestens nivå og formål. Treningsplanen må ta hensyn til individuelle behov og mål. Elementer som styrketrening, utholdenhet, koordinasjon, mestringsopplevelse, motivasjon, restitusjon, variert trening i

kombinasjon med kunnskap om prinsipper for læring er viktige faktorer for å oppnå vellykket og helsefremmende treningsrutiner for hester.

11. Hest i konkurranser

Sikring av god dyrevelferd ved konkurranser er et felles ansvar og krever samarbeid fra alle involverte parter. Gjennom god regulering, tilsyn og oppmerksomhet på hestens velferd kan konkurranser med hest fortsette, samtidig som hestene beskyttes og ivaretas på best mulig måte.

Håndhevingen av dagens regelverk rundt hestevelferd i konkurranser bør styrkes før, under og etter arrangementet.

Økt kunnskap og bevisstgjøring om dyrevelferd blant alle som er involvert i konkurranser, inkludert ryttere, kusker, trenere, dommere og arrangører er avgjørende.

Kontinuerlig forskning og utvikling av beste praksis innenfor hestevelferd ved konkurranser er nødvendig for at «social licence to operate» skal bestå, og for å forbedre utstyr, treningsmetoder og konkurranseforhold for å bedre hestens opplevelse.

Både i hestesporten og ved generell håndtering av hest finnes det mye utstyr som er utformet for at mennesker skal kunne kontrollere hesten på ulike måter.

For stram nesereim hindrer tyggebevegelser og kan presse kinnet inn mot skarpe kanter på jekslene, slik at slimhinnen skades og hesten påføres smerte. Det er også vist at stramme nesereimer fører til stress hos hesten. En tommelfingerregel som benyttes over hele verden, er at det skal være plass til to fingerbredder under nesereima. Dette målet er i seg selv upresist. Det finnes imidlertid enkle verktøy for objektivt å sjekke strammingen. Vi mener at slike verktøy skal brukes aktivt og rutinemessig av ansvarlige personer (dyrevelferdskontrollør?) ved konkurranser, og at det defineres hvor det skal måles (på neseryggen).

Riktig forhold mellom rytterens vekt og hestens størrelse og bæreevne er avgjørende for å beskytte hestens helse og velvære. For stor rytter kan resulterer i ubehag, smerte og belastningsskader. Hestens bæreevne avhenger av størrelse, muskelmasse, alder og kondisjon. Hestens fysiske evner og begrensninger må i større grad legges til grunn. Det bør være klarere retningslinjer til vekt og størrelse på rytter i forhold til størrelse på hest.

12. Transport av hest

EU-parlamentet vil skjerpe dyrevelferden, og på regjeringen.no står der følgende om transport av dyr: *«Komitéen foreslår at Parlamentet skal be EU-Kommisjonen om å bedre velferden under transport. Det er behov for et bedre felles regelverk og bestemmelser om tilsyn og sanksjoner. De*

foreslår blant annet videoopptak under lasting og lossing, og forbud mot transport når temperaturen er utenfor intervallet 5-30 grader Celcius. De ber også om innføring av temperatur-, fuktighets- og ammoniakkregistreringsenheter i transportrommene, og ønsker at Kommisjonen fastsetter reisetidsbegrensninger for alle dyrearter der det også tas hensyn til dyrenes alder. Videre foreslår de å forby transport av ikke avvente dyr under 35 dager, som fortsatt får melk. De skriver også at transport av ikke avvente dyr over 35 dager, kun bør tillates i tilfeller der reisen er under to timer.»

Dersom dette også skal gjelde transport av hest i Norge kan det gi oss store begrensninger og utfordringer på vinterstid, og ved transport av føll ved fot til avlsstasjoner og beiter. Vi ber derfor om

at reglene for transport tilpasses hesten og våre klimatiske forhold i Norge/Norden.

Det bør være retningslinjer for hvordan diegivende hopper og føll transporteres. Transportmiddelet må gi tilstrekkelig plass til at føllet både kan legge seg ned og die. Det må være godt med flis eller halm som underlag, slik at føllet kan ligge behagelig. Hoppa må stå bundet og ha støtte foran og bak.

13. Folkehelse

I Norge er hesten viktig både som fritidsaktivitet og for rekreasjon, som pedagogisk ressurs på Inn på tunet gårder, i rehabilitering og terapi. Hesten bidrar til å skape et annet miljø for fysisk aktivitet og samhandling, som har vist seg å skape gode arenaer for utvikling av et positivt selvbilde (Forsberg, L. 2007). Hesten representerer også en annen opplæringsarena, der egenskaper knyttet til mestring og sosial kompetanse er i fokus (Hauge et.al., 2015). Dette har betydning for ungdoms utviklingsprosesser, og fungerer som forebyggende ungdomsarbeid knyttet til folkehelse og livsmestring.

I «Hesten som ressurs – lokal næringsutvikling» utviklet av Landbruks- og matdepartementet, står det om hvordan hesten er en viktig aktør for innbyggere i kommunen gjennom fritidsaktiviteter, Inn på tunet tilbud, ridefysioterapi og som rekreasjonsarena. For å skape gode og trygge møter som gir en positiv opplevelse, er det viktig å legge til rette for at hesten får dekket sine naturlige behov. God hestevelferd gir rolige og trygge hester. Når hesten får dekket sine basale behov som fri bevegelse og sosial kontakt, vil den også være en trygg hest.

I «Hesten som ressurs – lokal næringsutvikling» står det mye nyttig informasjon om hvordan samarbeid for trygg ferdsel med hest i form av etablering av ridentier kan gjennomføres. Her står det også om hvordan samarbeid med kommunen i planprosesser har betydning i forhold til utbygging og arealbruk. Ved føringer knyttet til økt arealbruk for velferd for hest, er det viktig å ha dialog med kommunen i forhold til omdisponering i kommunedelplaner og satsning på en aktivitet som gir positive ringvirkninger og folkehelseeffekter hos befolkningen. En opplysningskampanje bør derfor gjennomføres parallelt med nye intensiver for hestevelferd, for å øke bevisstheten rundt betydningen av hesten i kommunen.

14. Hovslagere

Alle hester har forskjellig behov for tilsyn av høver. Behovet avhenger blant annet av bruk, underlag og beinstilling. Godt og riktig hovstell er viktig for god hestevelferd. En stor del av hestene er idrettsutøvere og får ofte belastningsskader. Hoven og skoen er hestens kontakt med underlaget og der belastningen starter. Hestene kompenserer og avlaster for ubalanser og ubehag så langt de kan.

Asymmetri som ikke er kompensert for i beinet og hoven kan føre til ubehag og skader andre steder i kroppen og begrensning av kapasitet, prestasjon og levealder.

Det bør stilles krav til kompetanse for å praktisere som hovslager. Slik det er i dag kan hvem som helst kalle seg hovslager og praktisere i yrket. Hovslagere skjærer blant annet i levende vev. Vi mener hovslagerbransjen skal reguleres, og at hovslagere bør være underlagt dyrehelsepersonelloven. Det er imidlertid en utfordring at strengere krav til regulering kan føre til ytterligere reduksjon i tilgjengeligheten av hovslagere, spesielt i distriktsområder.

15. Veterinærdekning – likeverdig helsetilbud

Vi erfarer at det er mangel på veterinærer og hospitaler som kan operere i distrikts-Norge. Vi har

forståelse for at det ikke finnes hesteklinikker og veterinærfaglig spisskompetanse i alle deler av landet, men vi mener det bør være et likeverdig helsetilbud for hest, uavhengig av hvor du bor. Det har vært en stor utvikling fra hest i landbruket til hest som sportsutøver og familiedyr, men vi stiller spørsmålsteget ved om veterinærordningen og apparatet rundt har hatt samme utvikling.

Med vennlig hilsen

Stiftelsen Norsk Hestesenter

Cecilie Gaarder Skaug

Direktør/rector

Vibeke Edvardsdal

Avdelingsleder/veterinær